

1. Nova Ukraina. – Poltava. – 1943.
2. Nove ukrainske slovo. – Kyiv. – 1942.
3. Nove ukrainske slovo. - Kyiv. – 1943.
4. Pereyaslavski visti. - Pereyaslav. – 1943.
5. Posledniye novosti. – Kiev. – 1942.
6. *Potylchak O.* Manpower of Soviet POWs and "Ostarbeiters" from Ukraine in the Nazi war economy during World War II. – K, 1998. – 49 p.
7. *Salata O.* Formation of the German information space in Reichcommissariat Ukraine and in the area of military administration (june 1941-1944). – Donetsk, 2010. – 361 p.
8. *Tytarenko D.* Reports of propaganda batallion "U" as a source of studying the impact of Nazi propaganda in the population of the occupied Ukraine // World War II and the fate of the peoples of Ukraine: Ukrainian scientific conference materials. – K., 2005. – P. 165–171.
9. Ukrainska dumka. – Cherkassy. – 1943.
10. Ukrainske slovo. – Kyiv. – 1941.
11. Ukrainskiy golos. – Lutsk. – 1943.
12. Central State Archive of Public Organizations of Ukraine, F. 1, Op. 22, Spr. 390.
13. Central State Archive of Public Organizations of Ukraine, F. 1, Op. 22, Spr. 95.
14. Central State Archive of Public Organizations of Ukraine, F. 1, Op. 23, Spr. 522.
15. Central State Archive of Public Organizations of Ukraine, F. 56, Op. 1, Spr. 564.
16. Central State Archive of Public Organizations of Ukraine, F. 57, Op. 4, Spr. 112.
17. Central State Archive of Public Organizations of Ukraine, F. 57, Op. 4, Spr. 132.
18. *Shaikan V.* The ideological struggle in Ukraine during the Second World War 1939-1945. – Kryvyi Rig, 2010. – 436 p.

Марченко Л.В.

Вербовка трудовых ресурсов с Украины сквозь призму агитационно-пропагандистской работы оккупационных властей (1942-1943 гг.).

В статье рассматривается германская агитационно-пропагандистская деятельность, направленная на обеспечение вербовки трудовых ресурсов Украины для работы на территории рейха. Освещаются основные пропагандистские приёмы, используемые оккупационными властями рейхскомиссариата «Украина». Уделено внимание роли оккупационной прессы, агитационных листовок и плакатов в распространении среди населения пропагандистских призывов. Показано использование оккупационными властями писем от украинских оstarбайтеров в пропагандистских целях.

Ключевые слова: вербование, пресса, пропаганда, рабочие, листовки, плакаты, письма.

Марченко Л.В.

Вербування трудових ресурсів з України крізь призму агітаційно-пропагандистської роботи окупаційної влади (1942-1943 рр.).

У статті розглядається німецька агітаційно-пропагандистська діяльність, спрямована на забезпечення вербування трудових ресурсів України для роботи на тери-торії рейху. Висвітлюються основні пропагандистські прийоми, що застосовувалися окупаційними властями рейхскомісаріату «Україна». Приділена увага ролі окупаційної преси, агітаційних листівок та плакатів у розповсюд-женні серед населення пропагандистських закликів. Показується використання окупаційною владою листів від українських оstar-байтерів в пропагандистських цілях.

Ключові слова: вербування, преса, пропаганда, робітники, листівки, плакати, листи.

УДК 378.147:929Вовк(092)“1944/1956”

С.А. Буряк

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ А.А. ВОВКА У КИЇВСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ІНСТИТУТІ ІМЕНІ О.М. ГОРЬКОГО (1944 – 1956 рр.)

Досліджено наукову та педагогічну діяльність українського історика, кандидата історичних наук А.А. Вовка у Київському державному педагогічному інституті імені О.М. Горького та його внесок у розвиток радянської історичної освіти та науки.

Ключові слова: історична освіта, наука, педагогічна діяльність, інститут.

Одним з важливих напрямків сучасних історичних досліджень є вивчення та аналіз діяльності педагогів, про яких, в силу якихось обставин, на жаль, сьогодні не згадують та не говорять. Це ті люди, які жили, працювали в складний період української історії, в час ідеологічного наступу тоталітарного режиму. До числа таких людей належить український історик, кандидат історичних наук Андрій Аврамович Вовк.

В українській історіографії немає спеціальних праць, статей, присвячених діяльності українського історика, викладача КДПІ імені О.М.Горького, який свого часу обіймав посаду декана історичного факультету. Важливим джерелом для написання даної статті є архівні документи Державного архіву м. Києва (ДАМК). Передовсім фонд Київського державного педагогічного інституту імені О.М. Горького (Р-346).

Мета даного дослідження полягає у характеристиці науково-педагогічної діяльності А.А. Вовка в КДПІ імені О.М. Горького. Відповідно до поставленої мети визначені такі завдання: дослідити факти біографії історика, визначити внесок вченого у розвиток радянської історичної науки та в справу підготовки науковців-істориків.

Вовк Андрій Аврамович – людина, насичена життєвими подіями біографії. Він народився 21 вересня 1910 р. у с. Марківці, Бобровицького району, Чернігівської області в родині селянина-бідняка. У 1914 р. його батько був вбитий на фронті, з 1918 р. жив з вітчимою.

Закінчивши семирічну школу, А.А. Вовк здобував освіту у Мринському педагогічному технікумі (1926-1929 рр.), Ніжинському інституті соціального виховання на історико-економічному відділі (1929-1932 рр.), після чого йому була присвоєна кваліфікація викладача історико-економічних дисциплін [7, арк. 5]. Ще під час навчання в інституті, в 1929-1930 навчальному році, працював вчителем школи для дорослих у м. Ніжині. Після закінчення педінституту переїхав в м. Ленінград, де спочатку працював консультантом у Ленінградському державному музеї революції. З початку 1933 р. – асистентом, згодом доцентом по курсу історії народів СРСР у Ленінградському педагогічному інституті імені Герцена, а також на Обласних педагогічних курсах по підготовці вчителів для середніх шкіл. У 1934 р. у зв'язку з труднощами з квартирою, працював у м. Новгород на Волхові доцентом у Педагогічному інституті імені Покровського, а також вченим секретарем Новгородських державних музеїв.

З 1935 по весну 1941 р. працював в педагогічних інститутах, перші два роки (1935-1937 рр.) в м. Орші на посаді доцента та декана факультету, а останні чотири роки (1937-1941 рр.) в м. Рогачів, старшим викладачем і завідуючим кафедрою історичних наук [7, арк. 4].

З початком війни велика кількість науково-педагогічної інтелігенції змушена була йти в лави Червоної Армії, захищати честь Батьківщини. В ході окупації території УРСР гітлерівцями почалася евакуація наукових установ і вузів, передислокація частини їх наукових кадрів у східні регіони СРСР [5, с. 298].

Навесні 1941 р. А.А. Вовк переїхав до Києва, де приступив до роботи на посаду наукового співробітника Українського філіалу при ЦК КП(б)У. З початком Вітчизняної війни працював при відділі пропаганди ЦК КП(б)У по завданням відділу: політпрацівником, уповноваженим ЦК по евакуації цінностей із Києва, лектором. 18 вересня 1941 р. з групою ЦК виїхав із Києва. Після невдалої спроби увірватися в оточення – деякий час переховувався. До кінця жовтня 1941 р. навідувався до рідного села, де тимчасово знаходилась його жінка та син, і тут, в районі організував і працював в якості керуючого члена штабу підпільної організації. У жовтні 1942 р. був заарештований Бобровицькою жандармерією, але будучи звільненим членами підпільної організації з-під арешту, невдовзі пішов у партизанський загін «За Батьківщину», де працював політкерівником роти, комісаром батальйону, інструктором пропаганди партійного з'єднання [7, арк. 4]. Після реформування партизанського об'єднання знаходився в розпорядженні ЦК КП(б)У до кінця 1943 р. [8, арк. 12].

Родина А.А. Вовка під час війни зазнала жорстоких репресій з боку німців: старший син Дмитро (якому було 1,5 роки), матір та вітчим були розстріляні та спалені німцями на початку 1943 р. [7, арк. 4].

За героїзм і мужність, виявлені на фронтах Великої Вітчизняної війни, А.А. Вовк був нагороджений орденами «Вітчизняної війни 2 ст.», «Червоної зірки» і медаллю «Партизан Вітчизняної війни 1 ст.» [4, арк. 31].

Після війни почалось поступове повернення викладачів на робочі місця.

З 1 січня 1944 р. почав працювати в Київському державному педагогічному інституті імені О.М. Горького старшим викладачем кафедри історії СРСР та виконував обов'язки декана історичного факультету [7, арк. 10]. Перебування А.А. Вовка на цій посаді супроводжувалось тяжкими умовами післявоєнної відбудови, що потребувало від нього великих сил, енергії та напруженої діяльності.

Загалом, керівництво навчально-методичною роботою здійснювалось відпо-відно до положень Міністерства Вищої школи про вузи та уставу інституту [2, арк. 14]. На історичному факультеті було проведено ряд заходів для поліпшення справи успішності в навчанні, ідейно-політичному вихованні, піднесенні загальної культури студентів. Позитивним для факультету було відкриття історичного науково-навчального кабінету на 70 робочих місць. Незважаючи на труднощі по відновленню навчального інвентаря, відсутність палива та електрики в зимовий період, кабінет не переставав працювати. [4, арк. 18, 19].

Виконуючи обов'язки декана, А.А. Вовк слідкував за поглибленням наукової роботи кафедр, підвищенням їх наукової кваліфікації, за включенням всього викладацького колективу в справу відбудови господарського та культурного життя країни [4, арк. 1]. Брав участь у зборах деканів (щосуботи), на яких підводились підсумки тижня, що минув і ставились подальші завдання на наступний тиждень. Питання, які виносились на нараду деканів мали своїм змістом – боротьбу за навчальну дисципліну, виконання навчальних планів, підготовчі моменти до екзаменаційних сесій, питання методики та техніки проведення іспитів та заліків, забезпечення літературою студентів, про їх самостійну роботу, боротьбу з проявами лібералізму в оцінці знань студентів та засобах боротьби з формалізмом [2, арк. 14].

З 1 вересня 1946 р. Андрій Аврамович був звільнений від обов'язків декана в зв'язку з демобілізацією з Червоної Армії Шимко-Шмаги Павла Васильовича, який працював на цій посаді ще до Великої Вітчизняної війни [6, арк. 1, 5]. А.А. Вовк залишився працювати старшим викладачем кафедри історії СРСР.

Викладачі вузів після війни жили і працювали у складних суспільно-історичних умовах даної доби. Вони вимушені були йти на компроміс, щоб мати можливість вивчати і викладати українську історію. Як зазначав В.О. Голобуцький, завідувач кафедри історії СРСР, на якій працював А.А. Вовк: «наукову інтелігенцію було поставлено перед вибором: «бути знищеною чи «вчитись» у партійних функціонерів теорії класової боротьби при аналізі історичних подій...». Тому, у своїй науковій і педагогічній діяльності, викладачі не виходили за рамки офіційно прийнятих суспільно-політичних нормативів [14, с.16].

Щодо навчально-методичної роботи, то за планом Андрій Аврамович читав загальний курс історії СРСР (XVI-XVIII ст.) на першому курсі історичного факультету, проводив спецсеминар по темі «Декабристи» (72 год.) на третьому курсі вечірнього відділу, спецкурс по історії СРСР на четвертому курсі. Як відзначалось у звіті кафедри, в цілому успішність студентів була достатньо високою. Наприклад, по спецкурсу «Зовнішня політика Радянського Союзу в період Другої світової війни» на четвертому курсі оцінку «відмінно» отримав 41 студент, «добре» - 18, «задовільно» - 2 (з загальної кількості 61). Це свідчило про те, що навчальна дисципліна засвоювалась студентами досить непогано [12, арк. 26].

А.А. Вовк керував науковим студентським гуртком, на якому обговорювались різні теми, наприклад: «Висновки дискусії з питань періодизації історії СРСР», «Переписка Грозного з Курбським як історичне джерело» [12, арк. 15]. У 1953-1954 н.р. кафедра для роботи гуртка обрала, на противагу попередніх років, одну проблему для роботи гуртка «Воз'єднання України з Росією і дружба українського та російського народів», яка викликала інтерес і детально обговорювалась [11, арк. 14].

Велику увагу А.А.Вовк приділяв самостійній роботі студентів. Проводив ряд методичних бесід, консультацій, наглядно показував як необхідно вивчати певну тему курсу, як писати конспекти, класифікувати записи, робити виписки та вирізки. Перевіряв (на основі вибіркового методу) тексти студентських записів та конспектів [11, арк. 21]. Крім того, Андрій Аврамович консультував і рецензував курсові роботи студентів. Поза навчальним навантаженням А.А.Вовк брав участь у комісії по проведенню кандидатських іспитів з історії СРСР [10, арк. 22].

Суспільно-політична робота була складовою діяльності викладачів вузів. А.А.Вовк, у складі кафедри, виконував різноманітні доручення партійних і громадських організацій. Зокрема, він був агітатором академічної групи, членом партбюро історичного факультету, читав лекції за дорученням організації по поширенню політичних та наукових знань, проводив роботу в науково-методичній комісії при Міністерстві освіти УРСР [11, арк. 23].

Загалом наукова робота викладацького колективу історичного факультету КДПІ імені О.М.Горького, проходила на основі тих вимог, які висувались перед історичною наукою партією та Сталіним. Виходячи з загальних завдань історичної науки, а також враховуючи конкретну підготовку та схильності кожного з членів кафедри, і планувалась робота всього колективу.

Наукова діяльність Андрія Аврамовича розпочалася з написання кандидатської дисертації на тему: «Із історії партизанської боротьби проти німецько-фашистських загарбників на території Чернігівської області у Великій Вітчизняній війні (осінь 1941-весна 1942 р.)» [1, арк. 69]. В роботі висвітлювались такі питання, як організація більшовицького підпілля і партизанських загонів, злочини та звірства німецьких загарбників на території Чернігівської області, початок партизанського руху в області, більшовицьке підпілля і партизанська боротьба взимку 1941-1942 рр. [13, арк. 94]. Захист дисертації відбувся 11 грудня 1947 р., в результаті чого йому було присвоєне вчене звання кандидата історичних наук [7, арк. 7]. Робота була відзначена як найбільш змістовна та цікава в науковому відношенні [3, арк. 239].

Колом наукових інтересів А.А.Вовка була історія радянського суспільства. Згідно плану кафедри, вивчав тему історії колективізації на Україні (була запланована на декілька років) [12, арк. 12]. У 1952 р. досліджував проблему перебудови українського села. Ним була написана робота «Рік великого перелому в колгоспному будівництві на Україні» [9, арк. 1]. У 1953-1954 н.р. поза планом виконав ряд робіт: написав статтю для «Наукових записок» про участь українського народу у Вітчизняній війні 1812 р., склав ряд рецензій на дисертації та окремі праці по дорученню кафедри, інституту підвищення кваліфікації викладачів марксизму-ленінізму при Київському університеті, інституту історії АН УРСР та інших організацій [11, арк. 12].

Життя та діяльність А.А.Вовка було тяжким, в силу обставин того часу: війна, втрата близьких людей, труднощі повоєнного життя, пропаганда, погромні ідеологічні кампанії тоталітарного режиму, обмеження інтелектуальної свободи. З цим всім доводилось жити та працювати. І роль цієї людини не потрібно не до оцінювати, адже це була людина тієї доби, яка все жила з надією на краще життя та зробила чимало для історичної науки, для виховання нової генерації істориків. І ми не маємо про це забувати.

1. Годовой отчет Киевского государственного педагогического института им. А.М. Горького за 1946/47 уч.год. – ДАМК. – Ф. Р-346. – Оп.2. – Од. зб. 92 – Арк. 213.
2. Годовой отчет об учебно-методической и воспитательной работе института за 1945-46 уч. год. – ДАМК. – Ф. Р-346. – Оп. 2. – Од. зб. 53 – Арк. 92.
3. Годовой отчет об учебно-методической и воспитательной работе института за 1947-48 уч. год. – ДАМК. – Ф. Р-346. – Оп. 2. – Од. зб. 166 – Арк. 270.
4. Зведений річний звіт про роботу Київського педагогічного інституту за 1944 – 1945 н.р. – ЦДАВО. – Ф. 166. – Оп. 15. – Спр. 91 – Арк. 52.
5. *Калакура Я.С.* Українська історіографія: Курс лекцій. – К.: Генеза, 2004. – 496 с.
6. Личное дело кандидата исторических наук Шимко-Шмаги Павла Васильевича. – ДАМК. – Ф. Р-346. – Оп. 5. – Од.зб. 492. – Арк. 17.

7. Личное дело кандидата исторических наук, доцента Вовка Андрея Аврамовича. – ДАМК. – Ф. Р-346. – Оп. 5. – Од.зб. 68. – Арк. 23.
8. Материалы (список научных работ, характеристики и др.) о присуждении ученого звания доцента кандидату исторических наук Вовку А.А. за 1952 год. – ДАМК. – Ф. Р-346. – Оп. 2. – Од.зб. 845. – Арк. 15.
9. Отчет о научно-исследовательской работе кафедры истории СССР Киевского государственного педагогического института имени А.М. Горького за 1952 г. – ДАМК. – Ф. Р-346. – Оп. 2. – Од. зб. 769. – Арк. 3.
10. Отчет об учебно-методической и научно-исследовательской работе кафедры истории СССР за 1954-55 уч. год. – ДАМК. – Ф. Р-346. – Оп. 2. – Од. зб. 1108. – Арк. 34.
11. Отчет об учебно-методической и научно-исследовательской работе кафедры истории СССР Киевского государственного педагогического института имени А.М. Горького за 1953 – 1954 учебный год. – ДАМК. – Ф. Р-346. – Оп. 2. – Од.зб. 924. – Арк. 25.
12. Отчет об учебно-методической и научно-исследовательской работе кафедры истории СССР Киевского государственного педагогического института имени А.М. Горького за 1951 – 1952 учебный год. – ДАМК. – Ф. Р-346. – Оп. 2. – Од. зб. 651. – Арк. 35.
13. Тематические карточки на научно-исследовательскую работу профессорско-преподавательского состава по кафедрам за 1946 год. – ДАМК. – Ф. Р-346. – Оп. 2. – Од. зб. 140 – Арк. 145.
14. Юсов С. Историк Володимир Голобуцький (1903–1993): життя, наукова і педагогічна діяльність. – К.: НАН України, Інститут історії України, 2011. – 336 с.

References

1. Godovoy otchet Kievskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo instituta im. A.M. Gorkogo za 1946/47 uch.god. – DAMK. – F. R-346. – Op.2. – Od. zb. 92 – Ark. 213.
2. Godovoy otchet ob uchebno-metodicheskoy i vospitatelnoy rabote instituta za 1945-46 uch. god. – DAMK. – F. R-346. – Op. 2. – Od. zb. 53 – Ark. 92.
3. Godovoy otchet ob uchebno-metodicheskoy i vospitatelnoy rabote instituta za 1947-48 uch. god. – DAMK. – F. R-346. – Op. 2. – Od. zb. 166 – Ark. 270.
4. Zvedeni richnyi zvit pro robotu Kyivskogo pedagogichnogo institutu za 1944 – 1945 n.r. – CDAVO. – F. 166. – Op. 15. – Spr. 91 – Ark. 52.
5. Kalakura Ya.S. Ukrainska istoriografii: Kurs leksii. – K.: Geneza, 2004. – 496 s.
6. Lichnoe delo kandidata istoricheskikh nauk Shimko-Shmagi Pavla Vasilevicha. – DAMK. – F. R-346. – Op. 5. – Od.zb. 492. – Ark. 17.
7. Lichnoe delo kandidata istoricheskikh nauk, dotsenta Vovka Andreia Avramovicha. – DAMK. – F. R-346. – Op. 5. – Od.zb. 68. – Ark. 23.
8. Materialy (spisok nauchnykh rabot, harakteristiki i dr.) o prisuzhdenii uchenogo zvaniia dotsenta kandidatu istoricheskikh nauk Vovku A.A. za 1952 god. – DAMK. – F. R-346. – Op. 2. – Od.zb. 845. – Ark. 15.
9. Otchet o nauchno-issledovatel'skoy rabote kafedry istorii SSSR Kievskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo instituta imeni A.M. Gorkogo za 1952 g. – DAMK. – F. R-346. – Op. 2. – Od. zb. 769. – Ark. 3.
10. Otchet ob uchebno-metodicheskoy i nauchno-issledovatel'skoy rabote kafedry istorii SSSR za 1954-55 uch. god. – DAMK. – F. R-346. – Op. 2. – Od. zb. 1108. – Ark. 34.
11. Otchet ob uchebno-metodicheskoy i nauchno-issledovatel'skoy rabote kafedry istorii SSSR Kievskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo instituta imeni A.M. Gorkogo za 1953 – 1954 uchebnyu god. – DAMK. – F. R-346. – Op. 2. – Od.zb. 924. – Ark. 25.
12. Otchet ob uchebno-metodicheskoy i nauchno-issledovatel'skoy rabote kafedry istorii SSSR Kievskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo instituta imeni A.M. Gorkogo za 1951 – 1952 uchebnyu god. – DAMK. – F. R-346. – Op. 2. – Od. zb. 651. – Ark. 35.
13. Tematicheskie kartochki na nauchno-issledovatel'skuiu rabotu professorsko-prepodavatelskogo sostava po kafedram za 1946 god. – DAMK. – F. R-346. – Op. 2. – Od. zb. 140 – Ark. 145.
14. Yusov S. Istorik Volodymyr Golobutskii (1903–1993): zhittia, naukova i pedagogichna diialnist. – K.: NAN Ukrainy, Institut istorii Ukrainy, 2011. – 336 s.

Буряк С.А.

Научно-педагогическая деятельность А.А. Вовка в Киевском государственном педагогическом институте имени А.М. Горького (1944 – 1956 гг.).

Исследовано научную и педагогическую деятельность украинского историка, кандидата исторических наук А.А. Вовка в Киевском государственном педагогическом институте имени А.М. Горького и его вклад в развитие советского исторического образования и науки.

Ключевые слова: историческое образование, наука, педагогическая деятельность, институт.

Buryak S.A.

Scientific-pedagogical activity of A.A. Vovka in the Kievan state Pedagogical college of the name of O.M. Gorki (1944 – 1956).

Investigational scientific and pedagogical activity of the Ukrainian historian, candidate of historical sciences A.A. Wovka in the Kievan state pedagogical college of the name of O.M.Gor'ki and his contribution to development of soviet historical education and science.

Keywords: *historical education, science, pedagogical activity, institute.*

УДК 930 37:63"19"(091)

Р.О. БЛИЗНЮК

ІСТОРИОГРАФІЯ ВИЩОЇ АГРАРНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В ІСТОРИЧНІЙ НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ 1950 – СЕРЕДИНИ 60-Х РР.

Проведено історіографічний аналіз історичної наукової літератури 50 – сер. 60-х рр. ХХ ст. щодо вищої аграрної освіти України. Висвітлено тенденції, закономірності, підходи до розуміння сутності проблеми зазначених років.

Виявлено, що проблема підготовки кадрів сільських фахівців вищої кваліфікації в цей період піднімалася в переважній більшості робіт, однак практично відсутні комплексні дослідження питань функціонування та розвитку вищої сільськогосподарської школи. Питання історії розвитку вищої сільськогосподарської освіти в УРСР дослідники торкалися побіжно, виключно в контексті висвітлення становлення та розвитку цілісної системи сільськогосподарської освіти Радянського Союзу.

Ключові слова: *історіографія, вища аграрна освіта, вищі сільськогосподарські навчальні заклади.*

Історіографія вищої аграрної освіти України другої половини ХХ ст. є невід'ємною складовою вітчизняної історіографії новітнього періоду історії. Вона простежує найважливіші тенденції та закономірності розвитку української історичної науки та забезпечує сучасні методи історичного пізнання. Через розвідки проблемної історіографії відтворюється об'єктивний процес вітчизняної історичної науки, створюються передумови для її успішного розвитку, визначається характер і обсяг нових завдань, що постають перед нею.

У радянську добу та пострадянські часи про сферу освіти України другої половини ХХ століття нагромаджено значний потенціал історичних джерел. Наявні джерела відображують різнопланові напрямки функціонування системи народної освіти республіки, зокрема загальноосвітніх шкіл, профтехучилищ, середніх та вищих навчальних закладів. Однак немає великої кількості джерел про вищу аграрну освіту України. На даний час відсутня узагальнююча ґрунтовна праця з історіографії розвитку вищої аграрної освіти в Україні, поодинокими є розвідки з історії вивчення її окремих аспектів. А сучасний етап розвитку вітчизняної історичної науки, який позначений якісними змінами і зрушеннями, потребує підготовки таких досліджень.